

SLAVJAN.

Časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i
prosvětljene.

Vreduje i na světlo dava Matija Majar v Celovcě (Klagenfurt).

Číslo 10. Izhadja desetput v létě po jednoj čeloj listině i
velja s poštninój 3 florinte ali 2 rublja. 1874.

Poziv na predplatu.

Naš časnik nastupi tretji tečaj i bude kako do sada pri-
našal članke latinoj i cirilicój jezikom uzajemno slavjanskim
takovim, da bi ga koliko moguče lahko ponimali i rozuměli
književni Slavjani kterogakoli plemena. Ktože se navadí cirilice
i uzajemno slavjanskoga jezika zna skoro bez učenja uže jezik
ruski i si odpre tēm bogato i izverstno slovstvo rusko.

Kako do sada se bude i v napřed oziral na vse slav-
janstvo, bude donašal, kratke naučne i vědečke sostavke i kratke
novinke slavjanstva se tičuče, narodne i jine pěsni. Podlini i
izvorni spis: Слѣди праславян се bude nadaljeval i stane ko-
liko dalje toliko zanimivěji.

V naj novějše vreme se pojavljaju v raznih novinah i čas-
nikah slavjanskich zanimivi članki i važni sostavki o slogě i
o uzajemnosti slavjanskoj. To je naj prednějši predmet „Slav-
jana;“ on bude se prizadeval i vseserdno trutil stati se srě-
diščem v dělovanji za slogu i uzajemnost slavjansku.

Naměnjen je „Slavjan“ vsém književnim i prosvětlenim
Slavjanam kterogakoli narečja, Slovincam, Horvatam, Serbam,
Bolgaram, Čeham, Slovakam, lužičkim Serbam, Poljakam i
Rusam posebno gg. profesorjam, učiteljam, spisovateljam, vred-
nikam novin i časnikov, dijakam i obče vsém prijateljam i pod-
pornikam slovstva slavjanskoga i sloge i uzajemnosti slavjanske.

Učtivo se tēm gg. pozivaju, da predplate na „Slavjana“
za léto 1875. i da blagovole ga i dalje oznaniti i doporu-
čiti i po priložnosti mu ješče několiko predplatiteljev mu pridobiti.

Izhadja desetkrat v létě po jednoj listině (Bogen) i velja na celo léto samo tri fiorinte ali dva rublja.

Ktože ješće dolguje naručninu za leto 1874 se prosi, da to poravna. Penezi (dengi) se pošlejo na vredništvo Slavjana v Celoveč (Klagenfurt), naj priličneješe po poštnih nakaznicah.

Vredništvo „Slavjana“.

Славно вреднічтво Славјана!

Читајучи в 8. броји Славјана да напоминате о нашеј народној свободѣ по народних пѣсмах, како смо се в кршовитој нашеј отачбинѣ — Чернојгорѣ одержали і свободу извојевали, не могу пропустити, да родољубним читатељам „Славјана“ из јуначкога Цетинња не јавим о нашем учитељском сборѣ на Цетинју.

Просвѣтна управа церногорских школах позвала је все народне учитеље на Цетинње, којих је било 56, да се поговарамо в сѣдницах учитељских, како да се унапредјавају наше народне школе.

Первога септембра отвори се сбор с бесѣдој, коју је изговорио наш надзорник Г. Шпіридион Ковачевић в присуствѣ Његове Свѣтлости Кнѣза, госпoде Сенаторов і осталих љубитељев народне просвѣте, који су почестили со својим долазком наш учитељски сбор. В овој сѣдницѣ најпред предложи Г. Димитрије Дјурич учитељ Рѣчки, да би добро било скратити библичне приповѣдке, које су се преобширно разлагале в школах і да се узеду природне науке, које су се верло мало в школах предавале, изузимајуч главну цетинјску школу. Претресанје појединих предметов трајало је три дни пред і по полдне, в којем се је много кориснога заклучило, да се в свѣх школах подучава оним истим правцем і да се усвоји в свѣх разредах очигледна настава (подучавање). Четвертога септембра предложи в сѣдници учитељ Тома Ораовац, да се укине прут (шѣба) из народних школах, због чега се је дуже поговарјало, имајучи многе учитеље желече, да остане в школах као помочник учитељев, послѣднич по вечинѣ гласов прут укине се і заклучи се мѣсто тога, да се дијак нај-

пред опомене, послѣ јавно укори, постави се из скамње (из лавке, из клопи), затвори се в незатвореној школѣ и послѣднич се објави родитељам и надзорникам мѣстним, да казне дѣте, како вмѣстно најду. Заклучило се је далѣје, да учитељи, који би желіли показати своје намѣре, нужде и начин подучаванја, о нѣкојих предметах јавно предавају. Петога септембра су се учитељи припремили на јавна предаванја.

Шестога септембра дође свѣтлі Княз Никола, као љубитељ просвѣте и господа Сенатори, господа грађани и вси званичници престолнице. Народни учитељи с надзорником дочекају свѣтлога Княза с бурним: Живіо! Надзорник предложі: Ваша свѣтлост! перви че говоріти Філіп Радічевічъ: о корісті различних занатах (ремесел), по том завлада тишина в дворанѣ.

Онда сем почел ја говоріти и сем заклучил своју бесѣду словами: Зато је нужно, братъо учитељи! да би се својски заузели говоріти уз читанје сербско својим діјакам о корісті и потрѣбѣ занатов, да би хердјава мисел наших ученцев о занатах облагородила, да на ремесла не мерзе, да би онда ученци после два али четіри разреда раді се попріјели занатов и по желы нашега свѣтлога Господаръа пошљали се изучит потребне занате, који би се послѣ изученја опет вратіли и својеј милој отачбинѣ корісті . . . Ову рѣч је свѣтлі Княз радо припоручил учитељам, да что више говоре в школах о занатах, будучи се Негови поданики стіде радіти занате, јер су се досада бавіли с оружјем протіву душманіна отачбине. — Продужі Марко Драговіч Негушскі: о воспитанјі. Негова бесѣда біла је верло дівна и вѣштачка, зато се је и в часникѣ „Глас Црногорца“ печатала септембра 16. в бројі 36. Послѣ је говоріл поп Мілутін Жаріч: о солнцѣ; Томо Ораовац Цетіньскі: о природних науках; Радоје Рогановіч из читанке једну лекціју сграматікој, која предаванја су на обче задовољство изішла показавши с тѣми предаванјами учитељи своју усилну радњу о просвѣтѣ својега народа како прави сінови отачбине.

Учитель Мітрофан Бановіч предложі, да се уведе

земљедельска школа, што је свѣтлі княз усвоји́л і одмах одредил, да се настојавају добиті учитељи за істу школу, која че се отвориті в Бѣлонавличах (пољу на Даниловградѣ.

Что више надзорник је говори́л о учительској кнѣжницѣ на коју сверху жертвова свѣтлі княз нѣку суму новца і говор Г. надзорника се је од всѣх учитељев једногласно усвоји́л.

Септембра 7. се је говори́ло о установљенји учительскога фонда за пензију (за дослужну плачу) і те предлог надзорника је вса учительска скупштина усвоји́ла і то на слѣдечі начин: Овај фонд да се іменује: Пензиони фонд црногорских учитеља. Да всакі учитель даје годишње три одсотке (3%) од своје учительске платѣ. Да се почне скупљање прилогах на ту ствар. Іменовал се је изме́д учитељев одбор да ізраді устав (штатут). Управителі фонда одредѣні су за ову годину: Надзорник Шп. Ковачевич, учитељи Цетински Филип Радичевич, Томо Ораовац, Доберски Божо Среданович, Цеклински Душан Берканович, Лука Пејович, који че се мѣсечно скупљати на Цетини ради істога фонда і штатут се је уже почел радити.

Господин надзорник препоручил је народним учитељам, да скупљају народне пѣсме, приче, пословице і обичаје, да се цѣлокупен рад (дело) на Цетини о другом годишњем сборѣ поднесе надзорнику, који буде то народње благо на јавност предал.

Особито се радујемо, земљедельској школѣ, која буде народ упутити на радњу (делавност), да радиност в земљи напредује, што нас поведе к напредовању і к обогатењу. Јешче веч: говор о занатах (о промислах) довести че народ до те свѣсти (до тога освѣдоченја) да се буду ради латјали заната те да нам тудѣјнци не сісају керв із народнога живота, који все одијеше немілоствиво наплачујучи своју вѣштачку радњу.

На Цетини.

Филип Радичевичь,

учитель.

О СЛѢДАХ ПРАСЛАВЈАН.

(Надальевање.)

111. В срѣдних губерніях руских особито в Тульској става і нинѣ стародавна пресно славјанска промишленост, цѣло различна од промишлености западнѣачке. — Прародители ондешних Русов су спадали уже в прадавних временах в чин промишленічки. —

112. Стари Новоградчани су білі славни і богати терговци, па нимало ратоборни, і су позвали в земљу Варјаге војине в своју заштиту. „І реклі Русам (Варјагам) Чуди, Славјане, Кривичі і Беси: земља наша јест велика і оплива всѣм, але реда в нѣј није; і појдите пановат і нами владат.“ То се је згодило лѣта 860. по Христу.⁴¹⁾

113. Музику, плесе, раје, хороводе і јигре су Инді високо уважавали і тако љубили, како ниједен народ стародавни. „Ако се нѣкдѣ најду љубители петја і плеса, то су јамачно Инді од стародавна.“⁴²⁾ — У Индов білі су музика і плес при свакој светској светковинѣ, при сватбах, при народних радованках, при венчанји і при корунованји;⁴³⁾ без музике, без плесов, рајев, хороводов і без јигер се нити сада не може ниједна светчаност в Индіји светковати.⁴⁴⁾ — Славјани су исто тако великі пријатели петја і музике — нинѣ видімо одкуда има припросто славјанско људство толико народних пѣсен і то тако ізверстних, да јих істи књижевни Славјани і неславјани обдишују і ктерих је толико, да чинивају доста обилну сбирку; нинѣ видімо одкуда има славјанско људство своје плесе, раје, хороводе і јигре — в Индіји су се јих научили і како народну светинју до нашега времена сохранили. —

114. Музикално орудје в камен вишукло издолбљено се виді уже на стѣнах скалнатих светшч в Елорѣ. Музикално орудје самбу али самбука в Индіји знано уже в оном прастаром часѣ, када су прародители Славјан ондѣ живели, је значило ізкони трубу луштурну па је помѣнило в обче орудје музикално, које је собучело і созвучило осталој музикѣ.⁴⁵⁾ То име самбука, по церквено славјанско **сѣбоука** се је мед припростом људством словенским крѣпко зачувало при Зили бунка али бунче і помѣни сада Bassgeige. — Поименованје из Индіје!

115. Арији Инді имају обредне пѣсни, ктере се пѣвају по особитих напѣвах само о извѣстних днех і о извѣстних временах лѣта,⁴⁶⁾ једни пишу да јих је 25, јини тврде да јих је 36. Славјани

⁴¹⁾ Несторов лѣтопис XV. — ⁴²⁾ Арриан поход Алекс. 6, 3. Инд. 5. 7. — ⁴³⁾ Рамајана I. 63, 59. — ⁴⁴⁾ Bohlen 2, 194. — ⁴⁵⁾ Bohlen 2, 196. — ⁴⁶⁾ J. Сахаровъ: Сказанія русскаго народа Книга III од странѣ 11. до 208. Bohlen 2, 194.

імају обредніх пѣсен с своїмі особенімі напѣвамі толіко, да се не могу все овдѣ нігі поіменувати; на примѣр обче знане обредне руске: Подблюдныя, игорныя, обрядныя (колядскія), хороводныя, плясовыя, свадебныя, семейныя, разгульныя, удалыя, солдатскія, казацкія, историческія, веснянки, семицкія, радуницкія, петровскія, колыбельныя и прочая. Само *Ж. Сахаров* їх наводі 906, мед којімі, то се вѣ, їх је немала част із хрїстїанске добе, особіто сватебне. Много їх пако ізвіра управо із Індіје. Крімѣ изданіх пѣсен Сахаровім су і многі јіні сбиратели сбрали і тіском немало пѣсен народніх на свѣтло издалі.

116. Плес іменем кордакс су Інді уже в нај старѣјших временах плесали алі јіграли. — Слово кордакс помѣни плес (хоровод) алі рај војнічки, јуначкі, мужествені потому, что, како разлага Страбо, слово: карда значи: храбро, јуначко.⁴⁷⁾ Те кордакс рај алі плес је бајечно стар, обичен уже о часѣ, када су прародители Славјан пребивали јешче в Індіји; Арріан приповѣдује бајку, да је те плес уже Бахос в Індіји внелїал і приставі згодовінску повѣст, да се је уже о часѣ Александра Мак. звал старім рајем алі, како су Гелені то слово завілі і прекрутілі, сатір рајем.⁴⁸⁾ — В Індіји јіграју га јешче в наше време дѣвушке јако нѣжно, уметно і весело, па при веѣм том сцѣла сподобно, поштено і пристојно.⁴⁹⁾ — Те стародавні індічки рај су зачували до днешнега дну Словакі. Мадјарі су га спріјелі од Славјан і іменују га Чардашем. Словакі га іменују также: Бістріком, јербо се јігра бїстро і весело. — Іме тога раја спомѣњају і Пољакі. Голдбіовскі піше: „Курдеш спїв а музика в часѣ учт пред тѣм ужівана в Літвѣ особлівїје“. ⁵⁰⁾

117. Људство веѣх чїнов аріјскїх в Індіји је чїнівало само једен једїні народ аріјскї, тако і дендес чїнівāju вса племена славјанска само једен велїкі народ славјанскї.

Прародители Славјан су пребивали в добѣ нај давнїјшеј в Індіји і су білі једна част славнога народа аріјскога і су живїлі в ізверстно уреденој державѣ поделені на четїрі чїне. То доказују неодолательно народно славјанско петје, музика, јігре, хороводі, плесі і рајі. Всі ті предметі се дѣле по својем значаји на трї рѣзко разлічне версте, намреч:

1. на народно славјанско петје, музїку, хороводе і јігре господске одговарајуче петју, музїкѣ, хороводам і јіграм аріјскобрахманскім;

2. на народно славјанско петје, музїку і плесе војнічке (овдѣ се та народна музїка не смѣ помѣшати с садајној Militair алі türkisch музїкој) одговарајуче петју, музїкѣ і плесам аріјсковојнічкїм;

⁴⁷⁾ Страбо 734. — ⁴⁸⁾ Арріан Інд. 7. — ⁴⁹⁾ Bohlen 2, 194. — ⁵⁰⁾ Голдбіовскі: Gry i zabawy. Warszawa 1831. стран 224.

3. на народно славјанско петје, музику, плесе і раје селѣанске одговарајуче петју, музикѣ аријско селѣанским. —

Не вѣмо, али је имѣл в Индији четврти, то је, ремеселнички, чин своје особито петје і музику, разликујуче се од петја і музике осталих трѣх чинов али не; в славјанствѣ не најдемо слѣда о посебном петји, музикѣ али плесах ремеселничких. —

Все три версте народнога славјанскога петја і музике, јигер, хоровадов, плесов і рајев су чисто і пресно славјанске на својим значајем се разликују мед себој јако рѣзко, много рѣзчаје, него петје і музика, плеси і раји сѣбла различних народоѡ европских; се разликују тако нападно, да і човек немускален, ако петје і музику слиши, уже из часомѣре музикалне (aus dem Takte) — і что веч і человек глух, ако једном мотри јигре, хороводе, плесе і раје, уже из поступовања і поскакивања тотчас і легко разпозна, к ктерој версти славјанскога петја али музике спада напѣв, музика, јигра, хоровод, плес али рај.

Значај петја і музике се словами тежко да описати; слѣдече властности сваке тѣх трѣх верст народнога славјанскога петја, музике, хоровадов, јигер, плесов і рајев се пако в обче могу једнако навести.

Народно славјанско господско петје і музика, јигре і хороводи су торжествені, сватечни, узнешені і величанствені — состоје в обче само из петја і не служе се музикалних настројев. В Индији се је то петје звало: петјем брахманским.

К народному славјанскому господскому петју, музикѣ, јиграм і хоровадам спадају в обче:

Пѣсни церковне православних Русоѡ, Сербоѡ і Болгароѡ.

Девет стариних православних напѣвоѡ при римокатоличкој службѣ божјеј тако именованој амброзијанској, упељаној од св. Амброзија, ктера је і доднес в обичаји в діецесѣ миланској в Италији. Семо па не спада тако именовани *cantus ambrosianus*: *Te Deum laudamus*.

Скоро все петје руско свѣтско, мирско.

Малоруске думе.

Вечја част петја свѣтскога сербскога, које се полагаано, по часѣ, поје.

Исто тако і вечја част петја свѣтскога болгарскога.

Последниѣ вечји дѣл стариних обредних пѣсен остатних племен славјанских.

Из трѣх верст народнога славјанскога петја і музике је в Славји нај веч разпространѣно петје славјанско господско (брахманско).

Народно славјанско војничко петје, музика, јигре і плеси су живахни, јари, чѣли, бујни, бистри і разгуљни. Се служе разними настројама музикалними, особито уже из времен санскритских знаного великого бубна (санскритски дундуби) і дромље, ктера дробно бубнава.

К народному славјанскому војничкому петју, музикѣ і плесам спада:

Петје польско і музика подобна мазурку. Мед Полькамі се і поднес по петји, по музикѣ і по плесах рѣзко распознају, ктерих прародителѣ су спадали в Индіји в чин војничкі, і ктерих прародителѣ в чин селянскі. Плес имају Польакі двојакі, једен повољні, полагагані, почасні на $\frac{3}{4}$ часомѣру (Takt), ктері је властнина селянов; другі живахиѣји і берзеји на $\frac{3}{8}$ часомѣру, ктері је властнина жлахте польске, који се зове мазуром, када га дробна жлахта плеса менје ізкусно, мазурком, када га плеса жлахта вишја ізвирѣје, уметиѣје і ізкуснѣје. „Курнінскі піше: Польска дѣли се на двѣ главнѣ часті музикалнѣ; на крај спѣвек веселіх (живахніх, војничкому чину припадајучіх). Од Кракова і његовога окраја влекуч черту до Гродьска, одтуда чрез Познань і Гиѣзно до за Варшаву, одтуда знова чрез Сандомір онет в покрајину Краковску утвори се, аколі із накривљених черт, тројкут објемључі напѣве веселе і плес живахні (војничкога чина).¹⁾

Народно славјанско војничко петје і музика і плесі мазур, мазурек і мазурку подобні се најду:

В горѣ описаном тројкутѣ Польске.

В обче при господѣ европској мазурек плесајучеј.

Онда спадају семо обредні ілірско-словенскі плесі іменовані високімі рајамі, нѣкогда обічні при веѣх Словенцах, сада на само при Словенцах зільскіх. Ті високі раји нісу нічеса јінога него мазурек само тој разликој, да се мазурек по польскі музичіра веѣгда, ако је само могуче, с великім бубном і дромљој, при Словенцах, племені селянском, пако веѣгда без бубна і дромље.

Семо спада і малоруска коломајка.

Далѣје спада семо сербска поскочница і плесі і пѣсни њеј подобне.

Онда угорско-словенскі, то је, у Словаков навадні, прастарі індічко-аріјскі плес кордакс.

Последнім јіграју те кордакс плес јешче і в наше време дѣвушке в Индіји јако нѣжно уметно і весело па при том сцѣла сподобно, поштено і пристојно.²⁾

Народно славјанско селянско петје, музика, плесі і раји су мирнѣји од војничкіх, су повољні (полагані, почасні) нѣжни, іскрені і веселі; служе се частју појанја частју музикалніх настројев струнених, како гусел, бунке і цитер і различніх пшчал.

Народно славјанско селянско петје і музика, плесі і раји су обічні:

В веѣх покрајинах, кдѣ Словенці пребивају, в Штајерској, Крајнској, Корушкој, і в Приморји Горічком і Теретинском і частју также в Істрѣ.

В обче в веѣх покрајинах, ктере су нѣкогда спадале к старіној земљи Норікум, то је, в землях лежечіх северно од јадранскога

¹⁾ Лукаш Голдбювскі: Gry і zabawy 245. — ²⁾ Bohlen 2, 194.

морья до Донаве і од Іна рѣке в Титолах ізходно до горовја іменованого по латінскі Cefius, по славјанскі Кутје на меды мед Ракусамі (Oesterreich) і Угорској.

Онда в једној часті Польске, кдѣ не влада мазурек, него плес і петје повольнѣе на $\frac{3}{4}$ часомѣру. Те плесе славјанско сельанске зову Словенці пребивајучі в горічком і теретінском приморы плесамі словенскімі, при Зілы сем јіх слышал нѣколкократ поіменовати: рајамі нізкімі на разліку од обредніх рајев вісоких; нај обичнѣйше се пако ті народні славјанскі сельанскі плеси зову од Словенцев і од Нѣмцев: štejrīš; Польаки те плес іменују неточно: шталер мѣсто: штајер-плес.

Із всега тога слѣді, да су прародітельі Славјан чинивали в давнoveкості в Індіјі једну част пранарода аріјскога і да су тамо живелі на аріјске чине подѣљені, јербо і днешні ден імају петје, музику, јигре, хороводе, плесе і раје значаја брахманскога, војничкога і сельанскога.

118. Аріјі в Індіјі нісу смѣлі женіті се в нѣкі јіні чин, алі мѣшати се в оправіла ньегова, на примѣр, да бі војник обдѣлавал поле алі да бі рукодѣлец оправлял должности брахманов.³⁾ Те індічки обичај се је обдержал в Русіјі і также нерѣдко при Славјанах нерускіх до нашега столѣтја і теперво в нај новѣйшем времені садајнога столетја, су се одстраніле дружбе ремеселничке (Zünfte).

119. Жлахта польска, које прародітельі су в Індіјі чинивали чин војничкі, і сада нерѣдко, по індічком обичајі, місли, да біло бі непристојно попријети се нѣкога сталнога ремеселничкога оправіла.

120. Малорусі в Галічінѣ се јешче често і живахно спомѣњају, да се не смѣ мѣшати в оправіла јінога чина і често поутаряју говоречі індічке законе, алі како мі кажемо, пословице о том, на примѣр: Швец знай своз шевство, а у кравецтво не мѣшайся. — Швец держися копита. — Кожди свое знае. — Швец не купец, а коза не товар.⁴⁾ І Черногорці се стіде заната.

121. Четірі главна наречја славјанска су се почела разпознавати уже в нај старѣйшеј добѣ славјанства і то се је случило вслѣд четіріх чінов аріјскіх, таколе: четірі аріјскі чині нісу смѣлі се мѣшати в оправіла јінога чина і дље тога су Аріјі чина брахманскога нај уметнѣјші, нај ученѣјші і нај просвѣтљенѣјші імелі в својем говорѣ нај веч слов, ізразов, пріречіј і пословиц вѣдечкіх, Аріјі војничкога чина нај веч војничкіх, Аріјі сельанскога чина нај веч сельанскіх, ремеселничкога і торговскога чина нај веч ремеселничкіх і торговскіх, ктере су біле веч алі менѣје незнане људем осталих чінов. — Четірі главна славјанска наречја су доказом, да су Славјані живелі в аріјскіх чинах і пребивали в Індіјі.

122. Уже помѣн славјанскога слова: худ, -о, -а свѣдочі да су прародітельі Славјан в стародавности обітавали в Індіјі. Слово:

³⁾ Діодор 2, 41. — ⁴⁾ Гр. Илькѣвич: Галицкіи приповѣдки. —

худ, -о, -а има в різних племенах славјанских двојверстно значење, по руски і по југославјански значі: злі, по чески і по польски пако бѣдні. Тото двојно значење тога слова худ ні могло нігдѣ јінде породіті се, него в Индіји. Тамо су аријски Инді људе зле, злочинце, преступнике, ізнехнулі із народа аријскога (славнога, образованогa і благоправнога), да так злочінец ні смѣл обчіті і обходіті се с Аријами, вечји дѣл су га і изгналі із земље аријске і на челѣ су му натіснулі знаменје песје ноге;⁵⁾ Словенци јешче теперво вѣју, да се је таков злочінец іменовал неслајнарѣм, по санскрїтско су таке злочинце ізнехнїене і изгане звалі падіас, сада се зову паріас. То је била нај острѣјша казень⁶⁾ — так злочінец ізнехнїен і із земље изгнан бїл је худ = злі і заједно худ = бѣден. Слово худ има своје двојно значење злі і бѣдні уже із Индіје і свѣдочі, да су прародітељи Славјан в давньовекості там пребївали.

⁵⁾ Ману 9, 237. — ⁶⁾ Bohlen 2, 8.

Pobožne p̄sni.

18. Velikonočna.

Zapísana v Gorjah v Koruškoj.

Krištuš je od smerti ustou,
na grobiči je obsedou:
*preljubi naš Ježiš vsmilani!**)

On ne vje, al bi vstou, bi l' neu,¹⁾
ko nema perve štavti²⁾ več: . . .

On nema obličja bi l' uasi
bi l' pa svoje rješnje kri:³⁾ . . .

Ko nja obličje in uasi
na Pilatužavan dvori leži: . . .

in Ježišava rješnja kri
na Pilatužavan puaci leži: . . .

Koj še Ježiš žabari:⁴⁾
da bi peršli nebešči anjalči: . . .

da bi pobrali mojo kri,
ki na Pilatužavan dvori leži: . . .

To Ježiš kumej ⁵⁾ izreče,
so nebese žje ⁶⁾ odperle se:
prelubi naš Ježiš vsmilani.

*) Naslonjeno tiskana redka se vsakoj slokě pristavi. ¹⁾ bi li nehal, pustil. ²⁾ nēm. Gestalt, podoba, tvar, obraz. ³⁾ kervi. ⁴⁾ žubori, govori. ⁵⁾ jedva. ⁶⁾ uže.

19. Na prazdnik

vstupljenja Kristusova v nebesa.

Horvatska iz Šestin blizo Zagreba.

Zastupil je v nebo Kristuš,

Aleluja, aleluja!

Komu ime beše Jezuš.

Ale — aleluja!

Videše ga apoštoli, —

koje pitahu angeli: —

Vi vjerni sluge Kristuša —

kam vaša idu mišljenja? —

Ov, ki tak ide vu nebo, —

pak dojde sudit pravično. —

Sužne odpelja vu diku —

na desnu otca vsel ruku. —

Glejte vezda Galileji —

i hvalu dajte veseli, —

onda sercem spevajte, —

Bogu hvalu davajte, —

naj se diči Kristuš v nebu —

s Otcem, s Duhom vsi tri v jednu. *) —

*) Ljubopitno je, da se v toj pēsmi nalazi praslavljanjsko jedno-duho minulo vreme glagoljevo: beše = je bilo, videše = su viděli, pitahu = su zapitali; takže dostizni naćin (supinum): dojde sudit.

Kratke novinke.

Družba sv. Mohora v Celovčeh je ustanovljena, da daja na svetlo, dobre, podučivne i poljezne knjige za priprsto ljudstvo slovensko. Napreduje ta družba tako podivugodno, da se človek nehoteč mora čuditi nad obilnimi božjim blagoslovom, koji se razprostira nad njenim poduzetjem. Kratko i jasno razlaga stanje družbe vabilo da ljudstvo slovensko pristupi k družbě, kako stoji v družbinom kalendarji za leto 1875 na straně 156. Tam stoji med ostalim :

„Slovinci pristupite k družbě sv. Mohora, tako vabi družbin odbor vse Slovence brez razlike stanu, spola i starosti takže za leto 1875. v kterom nastupi družba svoj petnajsti tečaj . . . Koliko je dosegla svoj naměn do sada, to priča sėjajno zgodovina minulih štirnajst lět. Lěto za lětom je naraščalo čislo udov i vsako lěto je zaznamenovano blagonosnimi delami; vsako lěto je imela polno krilo poljezne hrane, ktero je dělila svojim družbenikam tako obilno, da se je vsaki čudil nad božjim blagoslovom. Bez vsega hrupa je delala neutrudljivo, mirno i tiho i tako razprosterla se po ljudstvu slovenskom, i lětos ima 449 dosmertnih in 23.631 lětnih, to je, vkupa 24.080 družbenikov, za 2.100 več nego vlni. Pomislimo, da nas Slovencev ni več nego 1½ milijona ljudi (možebiti ješče nekoliko menje. Uredn.); tada pride na vsakih 54 duš uže jeden člen družbe sv. Mohora. Ješče več. V minulih četirnajst lětah je družba družbenikam podala 958.775 zvezkov, skoro jeden milijon zvezkov podučnih knjig. Toliko zvezkov je samo v tom priměro kratkom časě spravila med slovensko ljudstvo. Tako pride skoro na vsakoga prostoga Slovenca uže jedna družbina knjiga.

To pače tolaži i navdušuje rodoljuba i zbudja mu naděju, da bolja budućnost čaka jednom ljubljeni narod slovenski . . . Pri tom pako velja zlati nauk: Pomagaj si sam i Bog ti bude pomagat.

Družbin odbor ne bude se branil nijakoga truda, ne bude se strašil nijakoga dela, da družba vsestrano izveršuje svoju naměru. K tomu mu je neobhodno potrebno Vaše podpore, mili domorodeci i rodoljubi! Vas vse, kteri ste navdušeni za duševno i posvetno blagostanje Slovencev, družbin odbor spet vabi na delo i prosi, da mu takže buduče lěto pomagate, družbu sv. Mohora med ljudstvom razširjevati . . .

Složimo se po tomu, sdružimo moči, da sdruženi preženemo v domovině nevědnost, surovost, slabost i ubožtvo i da širimo nauk, izobraženost, krepost, čestnost i blagostanje!

Družbine knjige za leto 1875 se natisnu v 27 do 28.000 iztisov. Vsak družbenik sprime šest knjig; naměnjene su slėdeče:

1. „Molitvene bukve,“ za brate in sestre bratovščine sv. Mohora spisuje preč. gosp. stolni korar v Mariboru Frane Kosar, se tiskaju v 30.000 iztisah.

2. „Življenje in smert Kristusova.“

3. „Umni kmetovalec,“ splošni poduk za naše kmetovalce, kako imajo obdelovati in zboljšati njive, travnike, vertove in gozde; spisal vodja in profesor kmetijske šole v Gorici g. Franc Povšé. Čela knjiga bo obsegala tri svezke in več kot sto podob raznih kmetijskih orodij in strojev.

4. „Občna zgodovina,“ spisuje g. profesor Josip Staré.

5. „Setev in žetev,“ pripovédka za prosto ljudstvo; spisal g. J. Ogrinec.

6. „Kolédar“ za leto 1876 s popolnim imenikom vseh družbenikov in s raznim podučnim in kratkočasnim berilom.

Plača družbenik na lěto 1 goldinar (fiorint), ako pak plača v lěti na jedenkrat 15 ali dvakrat po 8 goldinarjev, onda je dosmerti ud družbe i dobivlja vse družbine knjige do svoje smerti bez daljega plačevanja.

„Bukve naj se sprijemaju, koliko moguče, po čest. dekanah i duhovnikah (prihodnikah).

V Celoveč na god sv. Mohora dne 12. julija 1874.

Dor Valentin Müller, vodja.

Lambert Einspieler, tajnik.“

Udiviteljno je ta družba napredovala; čuditi se človek moraš toliko bolje jer nismo imeli vseučilišča, ne gimnasija, ne učiteljskoga pripravništva, ne mēstnih, to je srēdnjih učilišč s naučnim slavjanskim jezikom, čto več i na kmetijskih učiliščah po slovenskih okrajah je neredko podučevalo se v tujem, neslovenskom jeziki; rēdko rēdko se je nalazil někto iz visoke gospode slovenske, kto bi podpiral izbraževanje prostoga ljudstva slovenskoga — i pri vsem tom zna slovensko ljudstvo čitati i rado čita slovenske za kmetijski stan prilično spisane knjige.

Uže některe slične družbe, družbe za izdavanje dobrih knjig za prosto ljudstvo, su se obernule na odbor družbe sv. Mohora uprašaje, kako se to dela i obrača, da je družba tako narasla i da tako blagopolučno izobražava priprosto ljudstvo. To uprašanje je dējstviteljno važno i zasluži, da se nanj odgovori, kako se to dela.

Književni rodoljubi i prosto ljudstvo delaju složno, odbor družbe skerbi, da spisovatelji spisuju knjige priprostomu ljudstvu prilične i poljezne, spisovatelji jih spisuju i prosto ljudstvo jih kupuje i čita.

Ti praktični rodoljubi skerbe, da se po družbě sv. Mohora izdajaju samo knjige take, ktere su čestnomu, priprostomu, ljudstvu prikladne, iz kterih se uči, kako ima čestito pravično i pošteno živeti pred Bogom i pred ljudmi, take su knjige pobožne onda kako ima dolžnosti i opravila svojega stana umno i poljezno sebě v duševn i posveten prid izpolnovati, take su knjige o poljedelstvě i vertnarstvě, o živinoredji, o zdravovēdě, to je, kako mora živeti, da zdravje ohrani, da srečno i dolgo živi, o poštenom izgojevanji sinov

i hčeri, dalje o gospodarenji i gospodinjenji, po različnosti podnebja i pokrajin o vinoreji, sirarstvu, o domačih remeslah i tako dalje. Někada se tiskaju i nēke pripovēdke za kratek čas.

Družba ta pa jako praktično ne izdaja visoko učenih knjig o matematikē, o fizikē, metafizikē, zvezdoslovji, o globokom iztraživanji naravoslovja, to je, ne daja priprostomu ljudstvu v ruke knjig, kterih ne može razumēti, ktere su namēnjene samo študiranoj gospodē; takže ne tistih liebernih romanov ali tistoga darvinovoga domišljanja o človečskih merkavec (opic, obezanj, Affen). Prost, dělaven človek ima mnogo dela den na den, ne utegni študirati i prazdnih reči čitati, to niti nije opravilo za njega.

Spisovatelji spisuju knjige za družbu lēpim čisto slovenskim jezikom, ne naduto, ne zapleteno v dolgih stavkah, nego koliko moguče jednoduho, jasno, lekorazumljivo v stavkah kratkih, jedernatih, poslovicam podobnih.

Jako praktično uredjeno je vpisovanje družbenikov i razpošiljanje družbinih knjig. Družbenikov je letos već od 24.000. Kako strašanko mnogo dela i truda bi to bilo, ako bi vsaki družbenik moral oglasiti svoj pristup i poslati svoj fiorint odboru družbinomu, i ako bi odbor vsakomu družbeniku moral po sebě knjižice poslati; koliko bi to prizadelo troškov i dela! To ima družba tako-le krasno osnovano. Ktokoli hoče družbine knjige budućega lēta sprijeti ide jednoduho k svojemu duhovniku i plaća lētninu jeden fiorint, duhovnik pošlje imena i novce (denge), družbenikov dekanu (protoiereju), i on pošlje imena i peneze vsēh svojih žup (prihodov) odboru družbinomu; kada su knjige dotiskane, odbor ne pošilja knjig pojedinim družbenikam, nego samo dekanam, dekani svojim duhovnikam duhovniki družbenikam svoje župe.

To je blagopolučna zvunajna uprava družbe, duša oživljavajuća vsu družbu je pako: *slavjansko rodoljubje i božji blagoslov!*

Grad Cetin, kdē je horvatski sbor lēta 1527. izbral za svojega kralja Ferdinanda I., kupil je tote dni naš poznati književnik Ivan pl. Kukuljević Sakeinski za 3000 for. da ga spasi, kako zgodovinski spomenik od rušenja i razorenja. Živil i hvala mu zato!

Pučki prijatelj.

V Nēmečkom Gradcē stē 3. decembra letos obhajale dvē slavjanski slovstvenē družtvē. V e n d i j a i S l o g a svetčanost Preširnovoga rojstnoga dnu i petlētnice Vendije. Nas radostno zanima to, da dvē družtvē zajedno stē obhadjale tu svetčanost; to nam je lēp znak, da med članami obēh družtev vlada sloga i uzajemnost slavjanska. Živili!

V Zagrebu družtvo sv. Cirila i Metoda za zverhe prosvētne i dobrotvorne osnovano 20. listopada l. 1873 je započelo svoje dělovanje lēta 1874. — Sverha družtva jest: da podpira cerkev i učilišća katoličke bratje obojega obreda na iztoku, nēšto novcem, nēšto cerkvenimi i šolskimi potrebštinami. —

V Bělomgradě izdana je naredba deržavnoj tiskarniče nastojanjem g. Milorada Popovića Sabčanina tajnika ministerstva prosvěte v Bělomgradě, da se vse njoj izdane učilišne knjige pošiljaju knjižnicam c. kr. učilišća v Petrinji i v Arbanasah (Dalmaciji), zatěm učiteljskim knjižnicam v Rakovcu, Gospiću, Kraljevici i Sinju.

V ruskom ministerstvě prosvěte radi se na osnově, po kojoj bi se v Petrogradě uredilo vseučilišće za ženščine, i to s učiliščem lékařskim, pravničkim i filozofičko-prirodoslovnim. Napredak.

V zlatom Pragě je na světlo prišla v českom jeziku knjiga pod naslovom: Učení staroindičke, jeho viznam a uznikaní a vyyinovaní nazoru zvlašť kr'ěst'anskich a vubec naboženskych. Sepsal dr. Frant Čupr.

Mi sicer knjige nismo vidili pa smo čítali v novinah pražskih „Politik“ lěp in učen oglas te knjige. Slavjana zanimiva posebno to, da slavjanski učeni muži počinjaju marljivo prejiskavati sanskritski jezik i slovstvo sanskritsko. Jezik sanskritski je starodaven, samorosel, samostojen, izviren, pravilen, jako bogat slovami, slovníčnimi obdobami i proizvedenjama slov. Udiviteljno je, kako je slavjanščina podobna i srodna sanskritščině. Francusčině, italijanščině, hispanščině je klasički jezik latinščina, slavjanščině je klasički jezik, ne latinščina, niti helenščina, nego sanskritščina, i želeti je, da bi se v višjih učiliščah slavjanskih upeljala sanskritščina za jezik klasički. Slovstvo sanskritsko je pako tako obsežno i bogato, da latinsko i starohelensko vkupa vzeto niti priměriti se ne možetě slovstvu sanskritskomu. Těm slovstvu se odpre sčela Slavjanu nov, pa starodavni, neočakovano visoko prosvětljeni svět. —

Slavjanski dobroděteljni komitet v Moskvě oznanuje, da je v minulom šolskom lětě uživalo 9 Jugoslavjan (Serbi, Bolgari, Černogorci) deržavne štipendije na vsenčilišći i 5 štipendij od slavjanskoga odbora. Kromě toga uzderžuje se ješče mnogo Jugoslavjan na drugih zavodah. Odesski oddělek ima poglavitni naměn izobraževati slavjanske ženščine, poznavati bližje slavjansku književnost, umetnost i znanost. Zakladni kapital obnaša 50.000 rubljev. V te ustav se sprijemlju samo Slavjanke neruske, ktere se obražavaju za učiteljke. Konečno se v kratkom odpre v Nikolajovom penzionat za mladinu gimnazialno iz slavjanskih dežel. * „Slov. Narod.“

Zadeve slavjanskoga slovstva. Radostno i uzajemno gibanje se v novo vreme opaža na slavjanskom polji slovstvenom. Mora se reči, da se je do sada naj menje čulo glasov slavjansko-uzajemnih od spisovateljev poljskih, toliko bolje nas veseli knjiga poljska izdana g. A. H. Kirkorom pod naslovom: „O literaturze pobratymczych narodov slowian'skich“ (o slovstvě bratskih narodov slavjanskih). To je prvi takovi spis poljski, koliko věmo, kteri Poljakam sicer kratko pa prece dosta osnovno razlaga o slovstvě českom, ruskom, serbskom i bolgarskom. — Dziennik poznanski pretresa takže važnost slavjanske uzajemnosti i kak plod bi

ona imela obroditi. — G w i a z d k a C i e s z y n s k a piše jasno i pravdivo: samo po uzajemnoj slavjanskoj misli možeju slavjanska plemena napredovati. — H o r v a t s k i O b z o r skazuje svoju uzajemnost ne samo slovami, nego i dějansko tēm, da sprijema někada sostavke ilirsko-slovenske nespreměnjene — pa i „Slovenski Narod“ opet někada někak sostavek horvatski nespreměnjen po horvatski — česke novine rodoljubne se vesele, da med Slovencami prepír i prazdno prikarjanje potihuje. — Česki spisovatelji su se sdružili v jednotu, družbu, spisovateljsku i pišu med ostalim: „Mi vsi vkupa i vsaki na svojem městě budemo napredovali v delě blagoslovenih blagozvěstov (apostolov), kteri su v pervoj polovicě tekučega stolětja velikimi mišlenkami narod naš iz smertne medlobe zbudili k boljej budučnosti Nečemo spadati med take, kteri bore i niče, nego mi hočemo dobivati dom za domom i iz vsakoga napraviti pevnu tverdjavu rodoljubja i prosvěte. Mi nečemo okolo sebe podpihovati prepíre i strankarstvo, nego dělavno rodoljubje. Mi hočemo se vsemožno starati, da bi škodljivi prepíri odgnali se i odstranili se iz naroda našega i da bi se med nami vtverdila čestnost i ljubezen Čehov k Čeham“ To su izverstna pravila, kterih se hočeu deržati spisovatelji česki v prid narodu svojemu. Govori se sicer samo o ljubezni Čehov k Čeham: pa mi družbě prorokujemo ješče mnogo uznešenějšu prihodnost; ono bude poljezno dělalo na polji slovstva českoga i časom bude svoje blagonosno delovanje razširilo i na polje slavjansko, kako su to učinili slavni českoslavjanski spisovatelji Šafarik, Čelakovski, Hanka i drugi. To se jamačno zgodi, hočeš, nečeš, jerbo za toliku vědečku moč družbe českých spisovateljev su medje češćine vsakako pretesne i oni se pouznesu skoro nepozorovano na stališće česko-slavjansko. — Ilirsko-slovensko přirečje glasi: Tada potegne mlačen větrič i dá ljudem jednaku misel. To se na slovstvenom polji sada godi; dokaz tomu izvírni dopis horvatski v Slov. Narodě čislo 269. Kdě se piše: Nesloga med Horvatami i Serbami se je počela vidno tratiti i berzo zibnovati. Početek su učinili serbski bělgradski listi B u d u č n o s t, V i d o v d a n, onda Narodnost v Osekě. Početek je blagopolučno učinjen. — Samo tako uzajemno napřed, to je serdečna želja „Slavjana“.

Listnica vredničtva. G. J. V. v Zarečju. Vaše lépe narodne pěsni pridu v list berzo po pobožnih pěsmah. Zahvalimo i prosimo, da jih ješče dalje nabirate. G. F. M. Št. v Petrogradě. V slědečem listě; ste nas razveselili s dopisom. G. F. R. v Cetinji: Zahvalimo za poslano, v slědečích čislah se natisne. Ostalo v posebnom písmě.